

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in sprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 45-86

Kdor učitelj, ta član učiteljske organizacije

Precejšnje število novih, mladih učiteljev in učiteljic stopa v naše vrste. Z nastopom učiteljske službe stopajo v poklic, katerega so si izbrali že v mladostni dobi, za katerega so se pripravljali in na katerega so po dovršenih študijah tudi daljšo ali krajšo dobo čakali. Že ko so se odločili za ta težavni učiteljski stan, so se morali zavedati, da jim nalaga poleg dela v šoli tudi delo in mnoge napore za dvig kulturne, gospodarske in socialne ravni našega naroda. In danes, ko jim je usojeno, da zarežejo prve brazde v plodno zemljo, ki so jo pred njimi obdelovale že generacije učiteljstva, se morajo zavedati, da bodo njihova prizadevanja rodila vidne in trajne uspehe le v skupnosti, v tovariškem sodelovanju nas vseh. Le roko v roki, brez vsakih egoističnih teženj bomo narodu in sebi kajljivi boljše bodočnost.

Bolj nego kdor koli, je potreben nasveta in opore, pomoči in navodil mladi, komaj v službo stopajoči učitelj(ica). Vse to najdejo pri svojih starejših tovariših(icah), ki so že deloma ali povsem preizkušeni v težkem poslu učiteljskega poklica in v hudi — neenaki borbi za moralne in gnotne pravice učiteljskega stanu. Zato naj se pridruži njim, ki so mu najbližji, vstopi naj v učiteljsko organizacijo.

Sproženo vprašanje vstopa novih, sedaj nastavljenih učiteljev in učiteljic v naše organizirane vrste, nam nalaga tudi dolžnost upoštevanja dejstva, da je mnogo, ako ne celo vse, odvisno od prvih vtisov, od prvih besed, od prvega sprejema. Iskren mora biti vstop novincev v naša učiteljska društva, iskren in topel pa mora biti tudi njihov sprejem. S tem bo že takoj v početku vsvarjeno obojestransko zaupanje, ki je predpogoj iskrenega medsebojnega upoštevanja in sodelovanja. — V predvojnih in tudi mnogih povojnih letih je bila navada, ki jo starejše učiteljstvo često naglašala in v zadnjih časih zelo pogreša, da je vsak novinec že prve dni po prihodu na kako šolo obiskal vse sosedne šole in takoj v začetku navezal najtesnejše tovariške stike s svojimi kolegi — sosedji. Povsod je bil iskreno sprejet in dobrodošel. Ti medsebojni obiski so ustvarjali ozko povezanost učiteljstva posameznih šolskih okolišev, ki se je odražala predvsem na polnoštevilno obiskanih zborovanjih učiteljskih društev, je bila v največjo oporo mlajšim in v iskreno zadovoljstvo starejšim tovarišem in tovarišicam. To pa je vzbujalo občutek moči in ponosa na pripadnost tako krepko medsebojno povezanim stanovskim vrstam.

Tudi danes mora postati organizacija vsakemu učitelju, vsaki učiteljici nujna potreba. Stanovska morala se more gojiti le v ozko povezanih, v močno organizacijo združenih vrstah. Toda vzgoja k pravi stanovski morali je mogoča le tamkaj, kjer vlada pravo in tudi iskreno tovarištvo. Ker pa nam je stanovska morala posebno v zadnjih časih tako neobhodno potrebna, gojimo predvsem pravo tovarištvo v svojih lastnih združenih vrstah. Tu se pa pojavlja pomembna naloga za starejše dolgoletne učlane in članice učiteljskih društev. Ves svoj vpliv in tudi svoje bogate organizatorične sposobnosti naj uporabijo za to, da pridobijo vse mlajše učiteljstvo — pa tudi one, ki že več let stojijo izven naše organizacije — za vstop v učiteljska društva. Potreba po iskrenem in pravem tovarištvu naj jim postane nuja in vstop v naše organizirane vrste neodločljiv. Toda poudariti je treba, da mora oni, ki naglašajo visoko vrednost stanovske morale, izvirajoče iz resničnosti in iskrenega tovarištva, biti sam povsem in docela prežet s temi vrtilinami, kajti potrebna nam je močna organizacija, sloneča na trdnih moralnih temeljih.

Dolgoletne borbe učiteljskega stanovskega združenja za moralne, pravne in materialne dobrine je pokazala, da je bil deležen uspehov organizacije vedno ves stan in ni bil od pridobitev nihče izvzet. Vsemu učiteljstvu mora biti do tega, da so uspehi naših borb čim večji, za šolo, stan in narod čim pomembnejši, izdatnejši in popolnejši. Stremljenje za takimi uspehi nas privede do prepričanja, da jih bomo tudi dosegli, če bomo prav vsi združeni v borbenih vrstah, in ne bo nikogar, ki bi stal prekrižanih rok in čakal na uspehe, ki si jih priborijo drugi.

Mnogo je še nerešenih problemov, ki zadevajo prav ves učiteljski stan in od katerih pravilne in pravične rešitve je v veliki meri odvisen tudi pravilen razvoj našega šolstva in dvig kulturne ravni našega naroda. Stanovske dobrine, ki so ozko povezane s temi problemi, se iz tega celotnega kompleksa ne dajo izločiti. In za rešitev teh vprašanj se bori združeno učiteljstvo potom svoje organizacije. Lepe uspehe za šolstvo, učiteljski stan in tudi ves slovenski narod je doseglo učiteljstvo prav zato, ker je imelo svojo močno organizacijo. In prav od te so odvisni uspehi tudi v bodočnosti. Uspehe pa bo dosegala le če bo trdna in močna. Zato moramo propagirati geslo: »Kdor učitelj, ta član učiteljske organizacije.«

Stvarnost narekuje nove naloge

Državno-pravne spremembe pri nas doma in zgodovinsko dogajanje, ki se odigrava na evropskem teritoriju, globoko režejo v tradicionalnost in miselnost vsakega posameznika, kakor v razvojno pot narodnega življenja. Z usodno naglico se vrstijo dogodki, ki nazorno kažejo novo obdobje v zgodovini evropskega človeka. Naj zremo na to dogajanje s strahom ali z vedrim optimizmom, eno je gotovo, da bo le tisti vsaj delno obvarovan pred presenečenji in razočaranji, ki bo brez bojzani in predsodkov poiskal objektivne vzroke in kritično premeril realnost dogajanj ter se tako miselno in čustveno pripravil na prihodnost. Tega se morajo zavedati predvsem vsi oni, ki jih že življenjski poklic veže z vsemi področji in otenki družbenega življenja. To so pa v prvi vrsti učitelji! Njihova odgovornost pred mladino in njihov položaj v družbi jim narekujejo prispebnost in pripravljenost. Kakor velja to za vsakega posameznika izmed nas, tako velja za stan kot celoto, posebno pa še za stanovsko organizacijo, ki naj predstavlja miselnost in razpoloženje stanu.

Mnogi so v teh razburljivih časih obrnili pogled od življenja v stanovski organizaciji pozabljajoč, da je od splošno družbenih dogodkov neposredno zavisna usoda našega stanu in razvojna pot naše stanovske organizacije, zato ravno današnji položaj zahteva čim večjo aktivnost in iniciativnost v organizaciji.

Tu naj opozorim le na nekaj pojavov, ki se mi zdijo v tem momentu važni, da o njih razmišljamo.

1. Odnos stanovske organizacije do prosvetne uprave. Razvoj dogodkov na letošnji državni skupščini otipljivo kaže na simptome, ki se morda zdijo na videz le subjektivnega in slučajnostnega značaja, imajo pa vendar močno objektivne vzroke. Volitve so dale samo povod, da so vsi ti objektivni vzroki, notranje diference, zadovoljstvo in nezadovoljstvo posameznih skupin in grup, prišli na zunaj do izraza.

Stanovska linija, do katere je prišlo organizirano učiteljstvo na osnovi desetletnih izkušenj, je bila v stanju združiti vse konstruktivno in pravilno učiteljstvo ne oziraje se na svetovnonazorsko opredelitev in politično orientacijo. Spoznanje, da ima v danem položaju vse učiteljstvo skupne stanovske pravne in materialne zahteve, je sililo k enotnemu nastopu. Večina učiteljstva je vztrajala na tej liniji, ker je vedela, da bo le na ta način v stanju izvajati zahtevane pravice. V sled doslednega vztrajanja na tej liniji so padale žrtve, težke žrtve, kar je le potrjevalo pravilnost linije. Učiteljski politični klubi, ki so skušali minirati prizadevanje enotnosti na stanovski osnovi, so poleg ostalega zahtevali obnove prijateljskih odnosov vodstva organizacije s prosvetnimi oblastmi v državi.

Vsak odkrit in pošten član organizacije razume, da je koordinirano delo in lojalno sodelovanje učiteljske organizacije in prosvetne uprave prvi pogoj za uspešno reševanje stanovske pravne in materialne zahteve učiteljstva na eni strani ter splošno prosvetnih in šolskih teženj na drugi strani. Kakor je to medsebojno sodelovanje in izpopolnjevanje nujno in izvira iz logičnega in stvarnega skupnega dela, pa ta nujnost ne more veljati za vse prilike in za vsako ceno, predvsem ne za ceno,

da bi se večina stanu odrekla svojim osnovnim človečanskim in družbenim svoboščinam,

da bi pogazila svoje demokratične ideale, da bi zatajila svoja dovcerajšnja stremljenja

kakor je to na demagoški način zahtevala skupina učiteljev. Učiteljstvu ni to dopuščala niti vest niti odgovornost pred zgodovino.

Videz je kazal, da so se prilike toliko spremenile, da je nastopil čas, ko je lahko upostaviti prijateljske medsebojne odnose in koordinirati delo. Vsak iskren član je pozdravil to spremembo, ker je pričakoval koristi za stan in za šolo in prosveto. Žal pa je bila ta radost preuranjena in to predvsem pri slovenskem učiteljstvu.

Le sodelovanje prav vsega učiteljstva v stanovski organizaciji bo pripomoglo do popolnih uspehov borbe za naše pravice.

Tako v pogledu prosvetne personalne politike. In v pogledu ostalih vprašanj? Najlepši odgovor na to daje tajniško poročilo naše sekcije za poslovno leto 1938./39., kjer je jasno pokazan antagonizem med našimi težnjami in zahtevami na eni strani ter med doseženimi rezultati na drugi strani.

Nihče ne more odrekati vodstvu organizacije iskrenih namenov in dobre volje pri lojalnem sodelovanju, vendar pa smatramo, da gre pri tem za več kot samo za lojalno sodelovanje, da gre namreč za reparacijo vseh izgubljenih pravic kot osnovni predpogoj za povrnitev zadovoljstva v učiteljske vrste, za uspešno delo v šoli in med narodom. Dokler tega ni, je vse drugo brezpredmetno. Dokler ni teh pogojev in garancij, bo organizacija morala misliti na spremembo dosedanjega načina dela.

2. Odnos vodstva organizacije do deljenih mnenj in pogledov članstva. Kot posledice sodobnega družbenega presnavljanja so se nujno pokazale miselne diference v vrstah delegacije na letošnji državni skupščini. Objektivni vzroki so dobili subjektivnega izraza. Tu so mišljene miselne diference onih delegatov, ki dosledno stojijo na stanovski liniji. Hrvatski delegatje so zapustili skupščino; v zadnjem momentu je bila sestavljena tretja lista za volitve upravnega in izvršnega odbora. Kdor bi te pojave smatral samo kot kaprico posameznikov, je na najboljši poti zmo-

te. Da je bila zrahljana enotnost in da je danes organizacija brez hrvaškega in dalmatinskega učiteljstva, so bili za to dani objektivni vzroki. Smatram, da je bila storjena usodepolna pogreška v tem, da poklicani niso umeli v dani situaciji kritično premeriti objektivnih vzrokov, ki so privedli do deljenih mnenj in niso umeli najti poti, ki bi preprečila razcepljenost ter omogočila skupnost in tako potrebno enotnost.

Slovenska delegacija se je znašla v delikatnem položaju, v položaju, ki ji je narekoval, da lahko največ doprinese k razčiščenju in pomirjenju. Delegacija očitno ni bila kos tej nalogi! Zato pa na slovenskem učiteljstvu še naprej leži dolžnost, da s svojim vplivom doprinese vse potrebno k razčiščenju in enotnosti. Naša sekcija stoji tu pred važnimi koraki. Upajmo, da bo kos tej nalogi.

3. Vprašanje mlajšega učiteljstva. Ne smemo si slepiti oči pred dejstvom, da je naše mlajše, predvsem pa najmlajše učiteljstvo močno desinteresirano za delo in življenje v organizaciji. Kdor bi to dejstvo hotel opravičiti zgolj z brezbrizništvom, bi grešil. Tudi ta pojav ima svoje objektivne vzroke, kakor je tudi brezbrizništvo pogojeno v objektivnih vzrokih dane situacije, ako že hočemo obviseti na brezbrizništvu. Morda so že v prejšnjih dveh poglavjih zapodeni delni vzroki njihovega odnosa do organizacije! Morda. Vsekakor pa stoji organizacija pred nalogo, da razmišlja o teh vzrokih, jih skuša odstraniti in mlajše učiteljstvo privedi v vrste svojega aktivnega članstva.

S temi par primeri sem hotel opozoriti članstvo in vodstvo naše organizacije, da o tem razmišlja in izvaja konsekvence. M. M.

Banovina Slovenija

Izgleda, da bo Slovenija dobila vse samoupravne pravice ter se bo mogla v mejah Jugoslavije čim svobodneje oblikovati v narodni, kulturni, gospodarski, v vseh dejavnostih zaključeni entiti.

Politični akt, s katerim je praktično priznana narodnost Slovencev, Hrvatov in Srbov in jim dana široka samouprava, je odločno zapeljal naš državni brod v vode, proti katerim se je doslej vsaka vlada borila, boječ se cepljenja, defetizma in zmanjšanja skupne državne moči. Toda borba za narodnostno ureditev države, ki je praktično, vseeno radi katerih vzrokov izvojevana, je pokopala centralistični sistem in prinaša samoupravno razdelitev države. Za zdaj še ne moremo v polni meri oceniti dalekosežnosti tega dejanja, želimo pa, da prinese vsem trem rodovom popolnoma novo, svobodnejšo, prirodnejšo in zato tudi lepšo bodočnost.

Dobo preteklih 20-ih let moremo primerjati z dobo ilirizma, ko sta si stala dva tabora nasproti: Prešeren proti Vrazu.

Kakor so bile že v Prešerenovem času samobitne narodne silnice močnejše od prizadevanja za skupno narodno in kulturno enoto, tako so iste silnice zmagale tudi sedaj.

S tem pa so se odprli slovenstvu novi problemi.

Bolj kot do zdaj, naj bo Ljubljana narodno in kulturno središče vseh Slovencev, resnična prestolnica samoodločujočega naroda. Še tesnejša narodna vez in večja sredotežna sila. Skrb za Slovence v domovini in izven nje bo odslej prepuščena nam samim. Prav tako pa naj vidijo Slovenci v zamejstvu v samoupravni slovenski domovini resnično samoodločujočo domovino ter s tem dobijo novih pobud in teženj za zblizanje in sodelovanje.

Nas zanima predvsem ljudska šola in ljudskošolski učitelj v novih razmerah. Če preučujemo ureditev banovine Hrvatske, moremo ugotoviti:

Vrhovna uprava si je pridržala v prosveti le splošne smernice državljanske, nravstvene in verske vzgoje, vse ostale pristojnosti pa bodo prenešene v delokrog samoupravnih banovin. Tako bo izdajala ukrepe pedagoško-metodične vsebine domača šolska uprava, s čimer bo imela odločujoči vpliv na šolsko izobrazbo. S prevzemom nižjega uradniškega kadra pride tudi učitelj v stalež banovinskega uradništva; finančna samostojnost, ki bo dana novim banovinam, bo pa popolnoma podredila šolo in stan.

Vse te činjenice vzbujajo željo, da bi nastopila v organizaciji šolstva nova doba, da bi se število šol dvignilo in obstoječe razširile, da bi se učiteljski kader izpopolnil ter zasedel vsa prazna mesta. Ker bo povsem v pristojnosti banovine gospodarska stran šole, bo banovina mogla takoj, kjer se bo pojavila potreba, izdati odločilne ukrepe. Vsi ti ukrepi naj v zvezi s sodobnimi pedagoško-didaktičnimi načeli dvigajo raven šolstva ter s tem osnovno ljudsko izobrazbo.

Slovenska ljudska šola naj bi se odslej še bolj neovirano dvigala, ker je ne bo težila centralistična težnja za izenačenjem šolstva v vsej državi ter naj raste povsem iz slovenskih razmer in za slovenske potrebe in vzore.

S tem nikakor nočemo podcenjevati šolstva in šolskih prizadevanj v drugih banovinah, pač pa bo mogla sproščena rast slovenske šole in njena boljše organizacija služiti kot vzor ostalim delom države ter bi s tem doprinašala najboljši del k stavbi ljudskošolske izobrazbe v vsej državi.

Seveda so vsa ta pričakovanja v največji meri zavisna od gnotne moči naroda ter bo tudi šola odraz gospodarskih razmer in prilik.

Z uredbo o samoupravnih banovinah bodo te dobile tudi usodni vpliv na učiteljevo službeno razmerje. Nastavitve, premititve in vse izpremembe osebnega značaja bodo prešle v pristojnost banovin. S tem se bo službena pot skrajšala in poenostavila ter dopuščala možnost hitrejšega in pravilnejšega uradovanja. Upravičeno pričakujemo, da bodo vsi ti ukrepi osebnega značaja samo v korist šoli in ljudski prosveti. Upamo, da bodo premititve le izraz teženj za izboljšanje stanja prosvetcev in šolstva ter da se bodo napredovanja vršila v duhu pravičnosti in pridobljenih zakonskih pogojev.

Kakor se more vsaka uredba, zakon, reč ali stvar pravilno in po namenu stvari same uporabljati, tako se more obrniti tudi proti namenu, radi katerega je bila izdana, narejena ali ustvarjena. V tem primeru se izpreženi v zlo.

Ko se usodno preureja naša država in dobiva banovina nova upravna območja ter s tem vpliv na ljudsko šolo in učiteljski stan, smo tudi mi izrazili, nekaj misli, tičočih se šole in učitelja. Ni še znana prav točna razdelitev oblasti, ali iz pristojnosti, ki jih je dobila banovina Hrvatska, moremo sklepati na to, kar smo navedli. B.

Ali ste že član

Učiteljske tiskarne?

Dosebina:

Kdor učitelj, ta član učiteljske organizacije. Stvarnost narekuje nove naloge.

Banovina Slovenija.

Sprejem pri gospodu ministru prosvete.

Nerešeno vprašanje učiteljev kontraktualcev.

† Drago Pinterič.

LISTEK: O Joštu Napuhu.

Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matiča. — Učiteljski pevski zbor. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu. — Učiteljski pravnik.